

Чого ми можемо навчити інших

Президент Ісландії Гвюдні Т. Йоуганнессон розповідає про важливу роль малих держав на міжнародній арені

Більшість дослідників поділяє думку, що малі держави можуть впливати на світову політику. Вони здатні «стрибати вище голови». Політики малих держав усього світу з цим, звісно, гаряче погоджуються. А як це робиться? Якщо коротко, перевага в військовій та економічній силі – не гарантія того, що інтереси малої держави збігатимуться з інтересами великої. Цілком очевидно, що малі держави, які перебувають на ободі колеса Альянсу, здатні провадити власну політику – активну, силову, навіть обструкціоністську.

Втім, дехто більш песимістичний щодо того, чи можуть малі держави мати значний вплив на хід подій. Вони стверджують, що світом керує *Realpolitik*, і знову й знову посилаються на Фукідіда, який писав у своїй історії Пелопоннеської війни, що сильні роблять що хочуть, а слабкі мусять слухатись.

Я наведу пару прикладів того, як мала держава насправді може відігравати значущу роль на міжнародній арені, харч для роздумів, так би мовити – тут, на безпесковій конференції Ронделі – зосередимось на основних загрозах міжнародній та регіональній безпеці крізь призму глобальної конкуренції між демократіями та автократіями.

Наша безпека залежить від безпеки інших

Ісландія маленька, нас мало. Ми стараємось не переоцінювати свій вплив на хід подій на міжнародному рівні, хоча така спокуса є. Водночас ми маємо робити те, що можемо, для загального добра людства. Тож чому б не дати пораду, не поділитися мудрістю й досвідом?

В моїй країні ще багато чого потребує покращення, але багато інших речей в порядку. Це одна з найбезпечніших країн у світі, там високий

рівень життя, завжди сонячно й тепло.

У нас немає армії. Немає сусідів, які б нам погрожували. Ми живемо на острові посеред Атлантики. І все ж таки історія вчить нас, що наша безпека залежить від безпеки інших. Ми усвідомлюємо, що, поки триває кривава війна Росії проти України, існує ризик для всієї Європи.

Сімнадцяте червня 1944 року – один з найбільш знаменних днів в історії Ісландії. В долині Тінгветлір, де за тисячу років до того вожді острова заснували свій парламент, Ісландія проголосила незалежність. У 1944 році там зібралася мало не чверть населення, щоб побачити становлення республіки. Того самого дня було обрано першого президента Ісландії. Влітку 1944 року радянські війська захопили країни Балтії – Естонію, Латвію й Литву. Трирічне нацистське панування закінчилось, але його змінив радянський гніт, що тривав кілька десятиліть.

Сімнадцятого червня 1994 року десятки тисяч ісландців знову зібралися в долині Тінгветлір – на святкування 50-річчя незалежності. Того славного дня яскраво світило сонце. Мене тоді в радісному натовпі не було. Я був у Вільнюсі. Я вивчав історію в Університеті Ісландії й обрав темою своєї магістерської роботи підтримку Ісландією незалежності країн Балтії в 1990-1991 роках. Під час свого візиту в Литву я брав інтерв'ю у політиків, державних діячів, посадовців. Усі вони висловлювали велику подяку Ісландії за підтримку боротьби країн Балтії за законне місце в вільному світі. Всі згадували моральну підтримку, яку отримали, коли міністр закордонних справ Ісландії відвідав усі три країни в доленосному січні 1991 року. Всі згадували рішучий крок ісландського уряду в серпні того року, коли Ісландія стала першою країною, яка відновила дипломатичні відносини з Естонією, Латвією та Литвою.

Ісландія не сприяла розпаду Радянського Союзу, але ми були в змозі надати моральну й політичну підтримку в той час, коли великі держави не вважали це вартим уваги.

*Що більше суспільство
гендерно рівне, то більше
воно щасливе, здорове,
мирне й заможне*

Крім того, Ісландія перша обрала жінку головою держави – в 1980 році. Вже понад десять років Ісландія посідає перше місце в *GlobalGenderGapIndex*. Варто зазначити, що прагнення до гендерної рівності – не тільки складова етики й прав людини, але й суто практичне питання. Гендерна рівність на користь усім. Якщо половину населення

недооцінюють і позбавляють можливості повністю розкрити свій потенціал, страждає вся спільнота. Що більше суспільство гендерно рівне, то більше воно щасливе, здорове, мирне й заможне. В ісландських сагах, написаних у XII – XIII ст., є історії, наприклад, про те, як жінки встановлювали мир. Вони буквально надягали одяг на зброю, щоб запобігти битві або зупинити її. Хоч ми й маленькі, можна сказати, що саме це – причина того, що ми дослухаємось до наших саг і впевнені, що жінки повинні мати ті самі можливості, зокрема в політиці, що й чоловіки.

Ми часто чуємо, як автократи говорять про честь і силу. Краще говорити про честь і гідність

Ми часто чуємо, як автократи говорять про честь своєї країни, яку треба захищати, про людську гідність, яку треба захищати – вони багато говорять про честь і силу. Але краще говорити про честь і гідність тоді, коли ти побудував кращі школи й лікарні, коли люди стали жити довше й краще, коли корупції поменшало, а прав у людей побільшало, коли ти борешся за мир і процвітання, а не за те, щоб воювати.

Через те, що ми маленькі, нам доводиться мати менше амбіцій і зосереджуватись на справді важливих речах. Мабуть, це головне, чого ми можемо навчити великі держави.

Цей матеріал є текстовою версією промови президента Ісландії під час Безпекової конференції Ронделі 2024 у Тбілісі

Гвюдні Т. Йоуганнессон

Гвюдні Т. Йоуганнессон (Guðni Thorlacius Jóhannesson) – президент
Республіки Ісландія.

